

[Faint, illegible handwriting on a blank page]

96
NOTITIA
ROMANI
STATUS,

Quam
D. O. M. A.

In Electorali ad Albim Academia

PRÆSIDE

Præcellente atq; Præclarissimò

DN. M. JOH. CHRISTOPHORO
FUGMANNO,

Amplis. Facultatis Philosophicæ Adjunctò
meritissimò,

DN. FAUTORE & PRÆCEPTORE

suò plurimùm honorandò

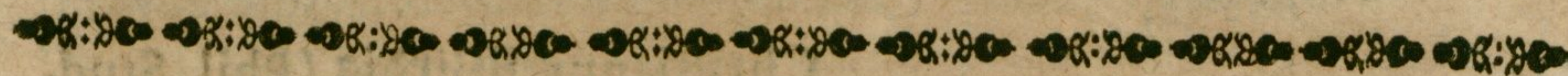
proponit

CHRISTIANUS WIZOWSKI

Torg. Misn.

d. 23. Decembr. M. DC. LXXI.

In Auditoriò Majori, Horis antemeridianis.

WITTEBERGÆ,

Literis MATTHÆI HENCKELII, Acad. Typogr.

VIRIS

*Nobilissimis, Experientissimo, Amplissimis,
Consultissimis, Prudentissimis,
Spectatissimis*

DOMINIS

CONSULIBUS,
PRÆTORIBUS,
CAMERARIIS,

&

SENATORIBUS

Inclytæ Reipublicæ Torgaviensis,

*Dominis Fautoribus, Evergetis, Studiorum suorum
Promotoribus, & Patronis magnis, nul-
lo non observantia cultu aeternum pro-
sequendis.*

Has Studiorum primitias sacras
esse cupit

Christianus Wirdig / Phil. Stud.

I. N. D. N. 7. C.

DELECTUS MATERIÆ.

Disertationem de notitiâ Romanæ rei conscribere, eamq; publicæ censuræ, Academicæ exercitationis gratiâ, subjicere, in animum induxi.

Hujus enim Reipublicæ statum habitumq; adeoq; proposita hominum, inclinationes ordinum, momenta temporum nosse desiderant omnes.

Quapropter rebus Romanis nullæ sunt vel uberiùs vel facundiùs descriptæ. Satis noti sunt in hoc genere *Livii, Ciceronis, Sallustii, Taciti, Svetonii, Flori*, aliorumq; labores, qui nihil omiserunt, quod ad ingenium Reipublicæ, ad consilium ac artes Imperantium, ad habitumq; deniq; rei Romanæ, qualis per quodq; tempus erat, pertineret. Nec omiserunt hanc industriam Græci Scriptores, *Dio, Appianus, Dionysius, Plutarchus*. Ne de recentioribus monumentis dicam, ubi quilibet in cognoscendô Romanæ Reipublicæ statu se disertum esse gaudet.

Erit igitur fortassis nec inutile, nec injucundum, si ex variis Scriptorum locis, quæ ad notitiam Romanæ Reipublicæ faciunt, ita considero, ut copiosam & ponderosi voluminis materiam inchoasse tantum, ac lineamenta quædam duxisse videar.

Et quamvis tenuitas me mea ab incepto deterrere potuisset, facile tamen à benevolô Lectore veniam impetraturum me sperabam. Sunt enim hæ studiorum meorum primitiæ. Sum ipse & moneri & doceri vel à quolibet paratus.

A 2

Dif-

*Difficultas notitiæ communis proponitur.
Judicium de Poplicolæ popularitate anno-
tatur.*

Quoniam communis illa & exterior notitia de interiore cognitione participat; hinc loci etiam explicari debet. Et tamen communis & vulgaris notitia multas habet dubitationes. De formâ Regiminis, cum libertatem usurparet Romana Gens, vel doctis & prudentibus non statim in promptu fuit accuratè judicare: Dum alii Optimatibus omnem Imperii vim tribuunt, nonnulli de Populi potentiâ loquuntur; quidam temperatam mixtamq; è diversis formam interpretantur. Neque aliter evenire solet circa Germanorum Imperium, quod, cum temperatam Principatu Aristocratiam ex sacratæ legis, sanctionisq; aureæ Carolinæ autoritate habeat, plurimi absolutam Regni formam describunt, & quodammodo commentantur.

L.6. Uti autem nimis scholasticum foret, omnem in Imperiis mixtionem negare; ita displicet mihi *Polybii* mens, quâ ille in Consulibus agnoscit Monarchicæ potestatis Regimen, in Senatu Aristocraticam vim, in multitudine Populi Imperium. Neque video rationes, quibus hæc atq; tales sententiæ excusari possent. Verissimè enim & *περαγμα-
4. A. 33. 1. πῶς* *judicat Tacitus: Delecta ex his & constituta Reipublica forma laudari facilius quàm evenire, vel si evenit, haud diuturna esse potest.* Ne dicam, in argumentis artibusq; civilibus abesse debere nimiam *ἀνρίθειαν*, quæ, dum speciosa dictu profert, in cerebellis hominum potius, quàm in civitate Rempublicam ædificat.

Reperias etiam, qui de formâ Reipublicæ Romanæ variè differunt in publicum, prout nimirum studium animi affectusq; svadent. Neque inter tot recentiorum disceptationes res expedita censeferi potest. Quidam de merâ Democratiâ post ejectos Reges, quidam de Aristocratiâ tantum loquuntur: alii circa temporum vicissitudines mirè fluctuant.

Cum verò Augustus & inter initia Tiberius prisce Imperii formam simulachris quibusdam per arcana dominationis subdolè adorna-

orna-

ornarent, de administratione rerum ex formâ loquendi aut figurâ exteriori iudicium repetere minimè licebit.

Abundè erant illi, qui mutari aut communicari Regimen putant, quando ex diversis aliquid temperamenti habetur. Romulum, constat, leges curiatas ad Populum tulisse, quoniam comitia autoritate suâ regebat & decretis pondus vel demebat vel addebat, prout *Halycarnassens* testatur. Sed præter temperamentum Aristocracias nec quicquam invenitur. Et prudentia civilis hanc consuetudinem invexit, ut leges in commune plerumque consilium deducantur.

L. 2.

Cùm autem non specie, sed reverà mixtus daretur Regiminis status, novam difficultatem in cognoscendò judicandòq; deprehendo. Non enim à modò agendi ac loquendi seu ab exteriori figurâ administratio rerum petenda est.

Huc referre Servii Tullii Regis administrationem minimè vereor. *Dionysius* satis peritus in hoc negotiò scriptor, dimidiam partem à Regiò jure istum Regem detraxisse & Populo concessisse, breviter & accuratè iudicat: *Tullius*, inquam, *Servius*, in constituendâ Republicâ, non eò tantùm ad plebem fovendam, visus est proclivior, quòd Senatus ac Patriciorum potentiam moderatus est; verùm etiam quòd de Regiâ potestate detraxit dimidium. Eandem sententiam in aliò locò exhibet: *Penes populum arbitrium creandi Magistratus tam domi quàm militiæ, leges tam confirmandi quàm abrogandi, bellum pacemvè decernendi.* Magnum illud etiam *Ciceronis* est testimonium, quod ex libris de Republicâ laudat *Seneca*: *Provocationem ad Populum etiam à Regibus fuisse.* Scilicet, ut paucis me expediam, creverat in immensum Populi libertas, quæ Monarchiæ & Democratiæ conjunctionem, Regis Populiq; constituebat Imperium. Sed expiravitnè Patrum atque Optimatum potestas, qui Populi placita, ut autoritatem obtinerent, suò iudiciò confirmare solebant? Fortè mixta erat Republica ex tribus formis, quam multi jactitant. Verùm tale unquam inter Romanos, extitisse Imperium, quòd ex unius, & Optimatum, & Populi Regimine constabat, paulò antè non sine rationibus negavi. In hac enim mixturâ Patrum potestas non nisi simulachrum fuit. Hinc odia Patrum in Servium Regem, qui Populi partes tuebatur, coorta sunt. Non incommodè recensebo verba *Grotii*: *Vi Populi autem speciem tantùm veterem Patrum autoritas retinuit, cum in incertum*

L. 3.

L. 4.

Ep. 108.

L. 1. J. B. P. c. 3

§. 10.

A 3

comi-

L. 3.

c. 1.

§. A. 26. §.

comitiorum eventum Patres auctores fieri coeperunt, ut Livius & Dionysius notant. Et ne auctoritatem Optimates prorsus amitterent, in scelerata Tarquinii consilia haud raro consentiebant, quod Dionysius clarè indicat: *Tarquinus Superbus*, inquit, *in Senatu plurimum habebat fiducia*. Idem Historicus: *Modeste ferebant Patricii Servii administrationem, videntes diminui Senatus potentiam*. Neque Taciti de hoc Regno iudicium silentio prætereundum: *Præcipuus*, inquit, *Servius Tullius sanctorum legum fuit, quibus etiam Reges obtemperarent*.

Excipis: At verò tum veterum plurimi, tum recentiorum ii, quorum magna apud eruditos est auctoritas de solo Regno loquuntur. Rectè. Sententia modò istorum virorum explicetur, & omnis difficultas expirabit. A prævalente enim formâ denominatio peti solebat, ut Regnum utrobique diceretur, etiamsi aliud Regum adstrictius, aliud laxius habenas Imperii moderaretur. Ita exactis Regibus interdum Aristocratiæ, interdum Politia laudabatur, prout prævalere ista illavè pars credebatur.

Ex quibus ad oculos patet, neque statim neque omnibus in promptu esse, vel ex primis civilis doctrinæ elementis respondere, quotiens, quâ formâ Regiminis Respublica Romana, quoque tempore gubernata sit, in quæstione ponitur.

Lib. 3. de LL.

10.

L. 2.

L. 5.

Quòd si verò aliquis Reipublicæ Romanæ formam explicare velit, is forsitan non erraverit, si tale formet iudicium: Proximò post ejectos Reges tempore Aristocraticè administrata est Respublica, specie potiùs Democratiæ quàm vi Populo concessâ. Ciceronis illustre habeo testimonium: *Quamobrem aut exigendi Reges non fuerunt, aut Plebi re, non verbò danda libertas; quæ tamen sic data est, ut multis præclarissimis addiceretur, ut auctoritati Principum cederet*. Ab eadem mente Livius: *Libertatis originem inde magis, quia annum Imperium Consulare factum est, quàm quòd diminutum quicquam sit ex Regiâ potestate numeres*. A meâ parte est & locus Halycarnassæi: *Constitutò Optimatum statu primi Consules Regiam potestatem susceperunt*. Postquàm verò Valerius Consul, qui in expellendis quoque Tyrannis fuerat occupatus, in suspicionem affectati Regni venisse se animadvertit, ne eundem cum Tarquiniiis rebus suis exitum daret, subito popularis factus est, submissisq; fascibus in concionem ascendit. *Gratum id multitudini spectaculum fuit, submissa sibi esse Imperiis*

in si-

*insignia, confessionemq; factam Populi quàm Consulum Majestatem vimq;
majorem esse, uti habet Livius: Hinc contentionibus Plebis impugna-
ta est Aristocrata, ac in mixturam cum Democratiâ coaluit. Itaque
haud frustra vociferatus est C. Claudius apud Livium, ita demum libe-
ram Civitatem fore, ita aequatas leges, si sua quisque jura ordo, suam
Majestatem retineat. Hanc autem temperationem modò unius, mo-
dò paucorum Dominatus excepit. Qvis enim aut Cinnæ aut Sullæ
Tyrannidem ignorat? Qvis Oligarchiam Triumviralem, quam po-
tentia suæ quisque studiò sancivère Julius Cæsar, Cn. Pompejus Ma-
gnus, & M. Crassus, non perspectam habet? Tandem expletò liber-
tatis & mutationum orbe ad Monarchiam omnia reciderunt; sub
Cæsarum & Imperatorum nomine usque ad nostra tempora & for-
san usque ad finem mundi valituram.*

Est sanè non alienum à re propositâ disquirere, an pruden-
ter atque è Republicâ fecerit Valerius, dum dignitatem Optimatum
adeò imminuit. Qui laudant Poplicolæ consilium, singularem simul
Divinam providentiam admirantur, ut ejectis Regibus Respublica in
æquabile quoddam civilis disciplinæ temperamentum coalesceret,
cujus initium Aristocrata constituere, robur autem & vis Democra-
tica consummare debuerint. Postea rectissimum felicissimumq; ge-
nus Imperii judicant, si Populus rerum summæ præsit. Ita facillimè
ingenia excitari ad virtutes: Ita opibus copiisque florere Rempubli-
cam. Equidem qui hoc ampliùs expendunt, in Democratas fortasse
non temerè invehantur. Nam quæ de intemperantiâ ac licentiâ
Populi jactantur, plerumque extra seculi exempla sunt. Et certum
est, tale Multitudinis Imperium hodiè vix inveniri, quale sibi plerique,
auditò Democratas nomine, fingunt, i. e. crudum, inordinatum,
nullâ Optimatum autoritate munitum. Talis enim status seipsum agi-
taret, turbaret, præcipitaret. Quamvis autem hæc & similia plura non
abs re & specie differi possint; tamen Poplicolæ factum nunquam pro-
babo. Quæ enim alia contentionum, secessionum, turbarum causa,
quàm nimia popularitas? Patres repetebant à Populò translata
Majestatem; Populus asserere delatum ad se ultrò jus arbitriumque
rerum summò studiò annitebatur. Omnia nimirum affectibus & pri-
vatis studiis, non fortunæ publicæ destinabat Poplicola. In suspicio-
nem affectatæ Dominationis venerat ille; ut itaque securus in poste-
rum

L. 2.

L. 3.

rum viveret, non speciem modò Imperii, sed vim ipsam Populo concedebat.

*Interior Romana Reipublicæ notitia ratione
temporis variat.*

JAm ad interiorem Romanæ Reipublicæ notitiam accedo, quæ varietate temporis dijudicanda est. Romana enim Respublica non semper eadem mansit; sed ex formâ in formam transibat, & quæ Regnò initiò utebatur, postea Aristocratiam, mox Democratiam suscipiebat.

In statu libertatis, sicuti rem antea perstrinxi, communicatò inter Optimates & Plebem Regimine, non diu potuit concors esse status, quin quilibet mox ordo magnò studiò de dignitate certaret. Consulatum appetebant Plebeji; Patricii credebant pollui auspicia & Majestatem summi Magistratûs, si etiam Plebi pateret. Ex quibus certaminibus hoc factum est, ut interdum Populi, interdum Optimatum amplificarentur jura.

L. 4. Et in mixtò quidem statu moderatum haberi Regimen sæpè arduum est. Inter duo quippe ancipitia cedendò indulgendò interdum placatur Populus; sicut apud *Livium* modestia æquitasque & altitudo animi in populò laudatur, quandò contentus eò, quòd ratio habita Plebejorum esset, omnesque Patricios Tribunos mil. Consulari potestate creavit. Interdum verò cedendò indulgendoque ad plus appetendum irritatur; sicut haud rarò accidit. *Adeò moderatio tuenda libertatis dum ævari velle simulandò ita se quisque extollit, ut deprimat alium, in difficili est; cavendòque ne metuant homines, metuendos ultrò se efficiunt: Et injuriam à nobis repulsam tanquam aut facere aut pati necesse sit, injungimus aliis.* Quod verissimum *Livii* de hòc statu judicium est.

L. 3. Attamen certamina ista, quæ initiò circa Magistratus exoriebantur, non ferrò, sed legibus pactionibusque dijudicabantur componebanturque, dum externa streperent arma: Sed, dum foris otium fuit, ne omnia simul langvescant, domi contentiones Plebs & Optimates invicem serebant, & gloriam, quam apud hostes non possent per discordias civiles quærebant.

Ibi

Ibi Respublica mutationis suæ fatò violentiùs ürgeri cœpit, & à perpetuis motibus ejus vires planè debilitatæ atq; exhaustæ sunt.

Ita bellis per easdem vices sæpiùs revolutis ad unum summa potestas pervenit. Licet autem nihil aliud quàm procumbentis statûs instaurationis præferretur; vis tamen prorsùs Regia adornabatur. Deprehenditur hîc insigne schema Politicum: ac si Romanorum desideriiis satisfaceret, Principis nomen, quippè quod nihil Monarchicum id temporis notabat, accommodabatur.

Cognitio Reipublicæ interior in Aristocratiâ omnem prudentiam Aristocraticam absolvit. Ingenium Optimatum. Quomodò servanda æqualitas inter Optimates & Plebejos.

Interior ista notitia nunquàm otiosum aut in nudâ contemplatione positum nomen est. Itaque si virum sapientem in hîc Imperiò quæro, non aliter eum ex mente scriptorum Romanorum describo, quàm qui Reipublicæ moderationem & prudentiam accuratè calleat, & ex studiò dignitatis, curâ famæ, autoritatis parandæ firmandæque diligentia, gravitate, magnitudine animi, constantia res civiles dispensare doctus sit. Summa enim prudentiæ Optimatum defini illa sapientia potest, quàm cognitionem Aristocratiæ interiorem appellavi; quasi quis Camillum, Sempronium, Menenium nominaret, qui suâ gravitate, constantia, moderatione, non minùs apud Patres, quàm Plebem magnum nomen assecuti sunt; & adderet deindè consummandæ descriptionis causâ elogium Quintii, apud Livium: *Æquavit, quod baud facile est, Quintius Consul togatus, armati gloriam collega: quatenus concordia pacisq; domesticam curam, jura infimis summisq; moderandò, ita tenuit, ut & Patres severum Consulem, & Plebs comem crediderint: & adversus Tribunos autoritate plura quàm certamine tenuerit. Quinque Consulatus eodem tenore gesti, vitæq; omnis Consulariter acta verendum penes ipsum magis quàm honorem faciebant.*

L. 4.

B

Cate-

Cæterùm in hõc statu omnia ad gravitatem & auctoritatem referabant Optimates, neque legitimum intervallum inter se & Populum constituebant & custodiebant: Omnes enim curas eò intendebant, ut Imperium & honores penes se solos essent, Plebemq̃ve ab omni Reipublicæ munere arcerent, sicut gravissimum hâc de re testimonium est apud *Livium*. Cùm Tribuni rogationem promulgarent, ut Populo potestas esset, seu de Plebe seu de Patribus Consules faciendi, Optimates testabantur, milles se morituros potius quàm ut tantum dedecoris admitti patiantur.

L.4.

Quæ Decemvirorum ambitio fuerit, Magistratum contra leges retinere cupientium, docet idem *Livius*, ut illorum etiam ambitio & impotentia non aliter nisi abrogatõ Decemviratu composita sit. Quantã postea vi & quàm varii generis callidis consiliis Majestatem suam tueri conabantur Optimates, cùm Tribuni adversus eorum opes undiq̃vaque validissimas, inter alias (de agris puta & pecuniis) hanc etiam legem promulgassent, ne Tribunorum militum comitia fierent, Consul utiq̃ve alter ex Plebe fieret? *Cuncta ingentia*, inquit *Livius*, *quæ sine certamine maximõ obtineri non possent.*

L.3.

L.6.

Omnium igitur simul rerum, quarum immodica cupido inter mortales est, agri, pecunia, honorum discrimine propositõ conterriti Patres cùm trepidassent, publicis privatisq̃ consiliis nullõ remediõ aliõ præter experiam multis jam antè certaminibus intercessionem inventõ, collegas adversus Tribunicias rogationes comparaverunt. Satis scilicet callebant, hîc si victi fuerint, nihil fermè restare, quò meliori jure præ cæteris honores ambire possent. Sed nec hoc solùm cavebant Optimates, ne eadem Plebi cum illis ad honores jura paterent; verùm etiam, si quædam in eam qualicunq̃ve modõ translata fuerant, fremebant, sicut locuples testis est universa historia Romana.

Imò ne hîc subsistebant, sed ultrã progrediebantur. Namque, ubi tempus premendi Plebem recuperandiq̃ve jura advenisse putabant, quæ antea concesserunt, eripiebant: Tunc enim adeò submissos non infimorum solùm, sed principum etiam Plebis animos faciebant, ut ne ad Plebejos quidem Magistratus capessendos petendosq̃; ulli viro acri experiëntiq̃ve animus esset, possessionemq̃ve honoris usurpati modõ e Plebe per paucos annos recuperâsse in perpetuum Patres viderentur.

Quam-

Quamvis autem potissima ratio status Aristocratici in eò sita sit, ut Plebs à communione honorum excludatur; nisi tamen pronâ cervice servile jugum subeat, vix unquam felicitas tranquillitasque Reipublicæ sperabitur. Sanè melius sibi prospexissent Optimates, si temperatione quâdam Democraticâ, vel simulacris Democraticis Plebem suis partibus adjecissent: Si minores Magistratus & curationes cum Plebe communicassent; si locupletiores præsertim è Plebe affinitatibus sibi conciliassent. Id quod exemplò Reipublicæ Venetæ pluribus aliquis illustrare posset.

Varias etiam artes adhibebant Patricii, ut in contentionibus de honoribus aliisque rebus Tribunos disjungerent, & aliquem ex societate Tribunitiâ suis partibus conciliarent. Vel unò enim intercedente cæterorum Collegarum adversus Patres molitiones reprimabantur. Quare Appius Claudius apud *Livium victam*, inquit, *Tribunitiam potestatem in præsentia re ipsâ, exemplò in perpetuum: quando inventum sit suis ipsam viribus dissolvi.* Erat solennis etiam ars Patriciorum in submovendâ à Magistratibus Plebe: Turbam indignorum Candidatorum intermiscere dignis, & omnium etiam dignorum tædium facere: Rem pluribus verbis explicat *Livius*, qui nihil omisit, quod ad ingenium Optimatum & Senatorum, ad consilia & artes Aristocratia, ad habitum denique Reipublicæ Romanæ, qualis per ea tempora erat, pertineret, ut adeò omni laudatione superior sit *Livii* in hóc genere calamus. Quare illuc delegandi sunt, quibus hic scripturæ modus nequit sufficere.

Hoc mirari satis nequeo, quòd Optimates, cum Tarquinius tam graves superbiam aliorumque facinorum pœnas dedisse constaret, sibi hâc in re non aliquatenus temperaverint, modestiori que gradu inceserint. *Decemviri*, ut habet *Livius*, *quotidiè coibant remotis arbitris: inde impotentibus instructi consiliis, quæ secretò ab aliis coquebant, jam haud dissimulandò superbiam, rari aditus, colloquentibus difficiles, ad Idus Majas rem perduxere.* Idus tùm Majoræ solennes ineundis Magistratibus erant. Initiò igitur Magistratûs primùm honoris diem denunciatione ingentis terroris insignem fecere. Nam tùm ita priores Decemviri servassent, ut unus fasces haberet, & hoc insigne Regium in orbem, suam cujusque vicem per omnes iret,

B 2

subitò

L.2.

L.4.

L.3.

subitò omnes cum duodenis fascibus prodire, centum viginti lictores
forum impleverant, & fascibus securis illigatas præferebant. Nec
attinuisse demi securim, cum sine provocatione creati essent, interpre-
tabantur. Decem Regum species erat: multiplicatusq; terror non in-
fimis solum, sed primoribus Patrum, ratis cedis causam ac principi-
um quari, ut si quis memorem libertatis vocem aut in Senatu, aut in
Populò misisset, statim virgæ securesq; etiam ad cæterorum metum ex-
pedirentur: Et quæ ibi plura in hunc modum leguntur.

Jam dispiciendum est, quomodo concordia in Republicâ
servari queat. Prudens legislator quàm maximè operam dabit,
ut decenti modo varii hominum ordines, inter se jungantur.
Cæterum quomodo ejusmodi æqualitas introduci queat, ut quæ-
libet Civitatis pars contenta vivat, arduum est. Illustres nobi-
litem & divitias jactitant, ac se eminentiores aliis esse, sibiq; ex
præscriptò naturæ ut inæqualibus inæqualia deberi. Contrà pau-
peres, dum libertate se pares vident, divitibus se simpliciter æqua-
les cæteris autumant. Quare ergo æqualibus æqualia non tribuan-
tur? clamitant. Sapientissimus Philosophorum Solon, ut civium
animos sibi conciliaret arbitriumq; legum ferendarum conseque-
retur: se leges omnibus æquales laturum pronunciavit. Quâ de
causâ omnium applausu legislator denunciatus est. Plebs enim
de æqualitate arithmeticâ; Optimates verò de geometricâ eum
loqui putabant. Verùm hisce in præcipitiis si subsistat utraqve
pars neque cedendò indulgendoq; concordiam servet, facile pa-
tet ejusmodi certamina in factiones degenerare, neque in tran-
quillò posse locari Rempublicam, quin alia tempestas resurgat.

Certum autem est, hanc doctrinam de æqualitate inter di-
vites & pauperes nondùm plenè ad liquidum deductam esse.
6. Polit. 3. Aristoteles ipse, de Democratiâ agens, fatetur admodùm esse dif-
ficile æqualitatem istam arithmeticam invenire, quæ nemini in Re-
publicâ injuriam faciat, facilius tamen esse eam indagare quàm po-
tentioribus persuadere, ut eâ uti velint. Tenuiores eqvidem hâc suâ
æqualitate nihil aliud volunt, quàm ne à potentioribus oppriman-
tur; difficulter tamen in officiò retinentur illi, qui divitiis, opibus,
honoribus alios superant.

Aristote-

Aristoteles sanè in opere suò Politicò non semel inculcat harmoniam istam pauperum atq; divitum, putatq; obtineri eam posse aliquò modò, si legislator mediorum civium perpetuò majorem curam habeat quàm extremorum. tunc enim medii extrema in æquilibriò pacis continebunt, firmabuntq; Rempublicam.

Accedant leges severissimæ sanctissimæq;, quibus inter illustres & pauperes concordia sanciat; ut quilibet ordo agat quod suum est. Fortè sic satis benè talis Respublica sese habebit, dum nemo vel se opprimi vel contemni, conqveri queat, sed omnes pari jure inter se vivant. Expresit hanc ordinum harmoniam eleganti simili Cicero in libris de Republicâ, ex quibus hoc fragmentum servavit Augustinus: *Ut in fidibus, inquit, ac fibris atq; cantu ipsò ac vocibus concentus quidam est tenendus ex distinctis sonis, quem immutatum ac discrepantem aures erudite ferre non possunt, isq; concentus ex dissimillarum vocum moderatione, concors tamen efficitur & congruens: Sic ex summis, & infimis, & mediis interjectis ordinibus, ut sonis, moderata ratione civitas consensu dissimillarum concinit; & quæ harmonia a Musicis dicitur in cantu, ea est in civitate concordia, artissimum atq; optimum omni in Republicâ vinculum incolumitatis.* Non incommodè hinc referuntur verba Menenii Agrippæ in pereleganti fabulâ de discordiâ membrorum corporis humani cum ventre, quæ Plebem, quæ in montem Sacrum seceserat, in urbem revocavit, Patribusq; reconciliavit, ostendens in firmâ ordinum conjunctione atq; concordiâ pacem Reipublicæ; in discordiâ verò interitum positum esse.

L. 2. de
Civ. Dei.
c. 21.

*Tribunorum Importunitas. Mobilitas Plebis.
Prudentia Popularis distinguitur à Tribu-
nitiâ calliditate.*

REx è throno venerandus conspicitur; ejus voluntas suprema ac viva lex est. Optimates inter cives præfulgent, atque ad civilem habitum propiùs accedunt. Populus rerum Dominus quasi *Ἀριστοκρατικός* & virtute moreq; Optimatum componitur. Si hoc temperamentum cessat, jam vitiosus est status, quod Plato disertè *L. 3. de LL.* monet: Idem Livius confirmat, ubi tempus institutæ Romano- *L. 3.*

rum libertatis considerat, ac fecem Romuli talem non fuisse judicat, quæ jam tum potuerit libertatem usurpare. Quæ ratione simul patet, in deteriorem partem Rempublicam Romanam rapere annifos fuisse Tribunos Plebis, postquam illi inter Plebejos & Patricios Magistratus divortium fecerunt. Res enim per longas injurias eò deducebatur, ut quicquid Plebs Tributim jussisset Populum universum, seu omnes Quirites teneret. Quapropter perpetuis seditionibus premebatur Roma, quod certissimum non bene constitutæ Reipublicæ indicium est. In probâ Democratiâ pari jure veniunt Patricii cum Plebe. Hic verò administratio quidem concedebatur Senatui Consulibusque, sed precaria & cum provocatione ad Plebem. Contra naturam verò est ignobiles nobilibus, servos dominis, imperitos sapientibus imperare.

Creati initiò erant Tribuni non aliò fine quam auxilii causâ: non intercedere poterant nisi in urbe; Imperiò prorsus carebant; sed mox totius rei summam ad se trahebant; ipsos Patricios non modò accusabant, verùm etiam condemnabant. Atque jam tum, cum adhuc Patribus de jure suo constabat, Q. Fabius Præfectus urbis confessus est: *Nil non Tribunitia potestati licere: si quid Consules superbè in aliquem civium aut crudelitè fecerint, diem dicere, accusare his ipsis iudicibus, quorum in aliquem sevitum sit.* Nec ab ipsâ quidem Dictatoriâ Majestate abstinere Tribuni, quin intercessione suâ Papyrii de Fabiò Magistrò Equitum judicium impedire & pro Imperiò reum absolvere vellent. Imò omnem vim legum ferendarum atque abrogandarum sibi vindicabant Tribuni. Quæ de re non omittendum gravissimum Taciti judicium: *XII. Tabulas alias leges secutas, etsi aliquandò in maleficos ex delicto, sæpius tamen disensione ordinum & pellendi claros viros, aliâque ob prava per vim lata esse.* Hinc Tribuni non temperatis finibus Populum moderabantur, sed ad omnes motus & dissidia excitare studebant. Taceo nunc Patricios Romanos, quia interdum ira & studio partium flagrabant, hoc ipsum querentes; illos potius, qui horum causas procul habent, testes adducam. Eminent primum memorabilis Q. Fratris apud *L. 3. de LL. Cic. ita differentis sententia: Mibi quidem Tribunitia potestas pestifera videtur, quippe quæ in seditione & ad seditionem nata sit, cujus primum ortum si recordari volumus, inter arma civium, & occupatis & obsessis urbis locis procreatum videmus. Patribus omnem honorem*

rem eripuit, omnia infima summis paria fecit, turbavit, miscuit. Florus
rotundè: Seditioⁿum omnium causas Tribunitia potestas excitavit:
quæ specie quidem Plebis tuenda, cujus in auxilium comparata est, re
autem dominationem sibi acquirere, studium Populi ac favorem agrar-
griis, frumentariis, judiciariis legibus aucupabatur. Quid de Tri-
bunis prudentissimus Dio? ἔτι γὰρ, inquit, ἐμειρίαζον, καὶ ὕγιες
καὶ ἐπὶ οἰκονομίᾳ, ἀλλ' ἐπ' ἀλλήλων παρώρμητο, πολλὰ δαπανώμενοι,
πολλὰ μαχοίμενοι. Neq; moderati saniq; quicquam agebant,
sed tumultuabantur invicem turbabantq; , tum largitionibus mul-
ta, tum pleraq; certaminibus gerentes ac cadibus. Quid, quem antea
laudavi, Livius? mansuetum malum & per aliorum quietem ma-
lorum exoriens, Plebem & Plebicolas appellat. Ultimam hanc,
sed gravissimi scriptoris Sallust. sententiam habeto: Ex Tribunitia
potestate omnes discordias esse accensas.

Cæterum mobili esse ingenio vulgus, quis ferè Scriptorum est,
qui non conqueratur? Sufficiat ex innumeris unus Corn. Nepot. in
Timoth. locus: Populus acer, suspicax, mobilis, adversarius, invidus
etiam potentie. Præ aliis verò Populo Romano vitium hoc inna-
tum fuisse autor est Herodian. Locum hunc elegantissimè Politia-
nus ita reddidit: Nam etsi ubiq; vulgus semper ad res novas levissimum;
tamen Romana Plebs inprimis, quæ ex magnâ variâq; peregrinorum
multitudine constat, longè cæteris mobilior est. Facile igitur lubrico
hic Plebis animus ad novandas res impelli potuit, præsertim cum
nunquam auctores ducesq; defuerint, qui omnem suam operam in
id impenderunt, ut seditiosis suis concionibus nunc detinerent
Plebem, nunc concitarent. Quoties enim legimus Tribunos istos
comitia turbasse, pro Tribunis militum applaudente Populo Con-
sules postulasse; rursus nunc hoc, nunc illud, prout inconstans
quædam animus cupido incesserat, à Patribus maximò certamine
efflagitasse? Ita ut aliquis sequenti oratione, quam ego ex mente
potius quam verbis Livii concepi, non immeritò in Plebis mobili-
tatem invehisse videatur: Quorsum vestra audacia prorupit? Tri-
bunos Plebis concupistis, concordie causâ concessimus; Decemvi-
ros ad finienda mutua certamina desiderastis, creati passi sumus.
Decemvitorum vos pertæsum est, Magistratu abdicavimus, Consu-
latum communicari vobis voluistis, tempori & necessitati cedentes
Majestas summi Magistratûs vobis patuit, Nobilissimos viros ex
urbe

L. 3.

L. 40.

L. 3.

in orat.
Philipp.
cont. Le-
pid.

L. 3.

L. 3.

urbe ejecistis. Nondum desinunt suspiciones perpetuæ, sinistra rumores, calumniæ, invidiæ, inimicitia in nos; in nostri exitium tenditis, vobisq; intempestivum sub formâ studii in Rempublicam dominium quæritis. Proh Deum immortalem! quis finis erit discordiarum, ecquandò unam urbem habere, ecquandò Romam communem patriam salutare licebit?

Scilicet otium & cæterarum rerum abundantia lascivos reddebat Plebis animos; undè & certamina magnò studiò quærebantur.

in Catil. Non minùs elegantèr quàm verè *Sallust.* *Qui labores, pericula, dubias atq; asperas res facillè toleraverant, iis otium, divitiæ, optanda aliis, oneri miseriæq; fuere.* Certè, quamplurimos urbanos motus lascivos ex secundis rebus vulgi Tribunorumq; conciones excitasse, satis constat. Nonnè Canuleji in curiâ proloquentis, se, nisi suas leges tanquàm victoris Patres accipi sinant, delectum impediturum, oratio ex hòc fonte promanavit? Itemq; C. Terentilli Arsa Tribuni per aliquot dies superbiam Patrum ad Plebem criminantis. Quam effrenam petulantiam non nisi contentionibus reprimere & retundere Optimates potuerunt. Neque verò Romanis tantùm, otium lasciviam, lascivia certamina peperit; aliis etiã gentibus hæc exitio fuerunt. Respiciamus modò Heracliensium Rempublicam apud *Justin.* unde Alcibiades Atheniensibus suis bellum Siciliense svadens ita orationem suam concludit apud *Thucyd.* *Universè (loquor ex interpretatione illustris Enekelii) autem ego ita censeo, civitatem negotiis asvetam, si in otium convertatur, quam proximam exitio fieri; eosq; homines quàm tutissimè degere, qui præsentibus institutis legibusq;, licet fortè pejoribus, Rempublicam sine certaminibus administrant.* Hinc Romana Plebs Imperatores suos lapidibus obruere, hostem aggredi nolle, imò vinci velle: Consulibus fasces frangere, eminentes illustresq; viros exiliò multare, occidere, & quæ his sunt affinia, libertatem putabat. Si quid ab Senatu Tribuni petierant, clamorum atq; contentionum finis priùs non factus, quàm se non sine fructu ad certamina ruisse, cerneret vulgus. Non contenta præsentibus erat Plebs: mox namq; ubi occasionem majora postulandi oblatam sibi cognoverat, eadem intemperantiã utebatur. Non est: ut longè quæsita Exempla protraham, plurima habentur apud *Livium.* Premebantur ab hoste Romani, tum aliud alium confirmare, ne nomina darent, cum omnibus potiùs, quàm solos

L.16.
L.6.

solos morituros: Patres militarent, Patres arma caperent, ut penes eosdem pericula belli, penes quos præmia essent. Inflammatis his vocibus singulis, contentiones inter Patres & Plebem quotidiè magis crescere, & more ignis latius vagari; donec scissâ tandem Republicâ Plebs in Sacrum montem secesserat, quæ non nisi facundâ Menenii Agrippæ oratione sedata, reduci potuit. Alia ut silentiô præteream, quæ Tribunorum, cum abrogatô Decemviris Magistratu, Plebejis respirandi facultas daretur, intemperantia fuit? Quàm crudeliter in eos animadverterunt? Modò exilii causâ solum vertere jusserunt, modò bona illorum publicaverunt, modò in vincula deduxerunt; quid? ita se gesserunt, ut Patrum nonnulli sibi ipsis (metu credo, ne familiæ suæ macula inureretur) ante dictam à Tribunis diem mortem consciverint. Sed quid hîc miror Plebem, cum tamen adversus ipsos Tribunos eadem intemperantiâ & licentiâ grassata fuerit? A Virginio & Q. Pomponio diem dicebat, denisque millibus æris gravis condemnabat. Quod ægrè ferens inclytus ille Heros M. Furius Camillus palàm scele- ris, & stultitiæ Plebem arguebat; quæ jam in suos versa, non intelligeret, se pravô judiciô de Tribunis intercessionem sustulisse; Intercessione sublatâ Tribunitiam potestatem evertisse.

Ex his atque talibus luculenter patet Tribunitiam illam calliditatem à prudentiâ Democraticâ multùm distare. Ita potius dispensanda atque commutanda est prudentia Democratica, ut universorum salus attendatur. Laudantur hæc in parte Fabii, dum populares dicuntur apud *Livium*, ad quod elogium nequam morum facilitas ac humanitas sufficit: sed magnitudo animi, ac cauta quædam prudentia ad explendum hujus nominis decus requiritur. Apud *Livium* sæpius Valerius ille Poplicola nomen viri & legislatoris popularis sortitur; quamvis non desint argumenta, quibus πολιτεία ejus Δημοκρατική non immeritò incusari possit. Uti enim jam dixi, nulla popularitas ferenda est, nisi quæ suas rationes ad Reipublicæ & universorum salutem accommodat. Interim non prudentèr modò, sed & δημοκρατικῶς populari suô officio fungetur, qui apud Populum nonnulla simulare, motusque ejus variis commentis ad salutem publicam attemperare novit. Cæterùm cui Democraticam prudentiam perdiscere opus est, *Aristotelis*, *Demosthenis*, *Thucydidis*, *Polybii*, *Livii* scripta studiosè versa-

L. 2.

C

re

re debet. Cicero quoque in hoc negotio singulariter commen-
dandus est. Adjungi debet ex recentioribus *Elapmarius*, qui in com-
pendio prudentiam Democraticam ejusque simulachra exhibet.

*Principatus sub Augusto quibusdam notis indi-
catur. An Tyrannicum Augusti fuerit Imperium
examinatur. De S. R. Imperio aliquid
dicitur.*

Cum post varias mutationes summa Imperii Romani ad unum
translata esset, illud inter prima consilia sibi amplectendum
ducebant Imperantes, ut sub schemate prioris status novum con-
firmarent. Consulatus vocabulum in Republica libera eminent, hoc
opportunè usurpavit Augustus. Principatum occupaverat ar-
mis: armis, inquam, civilibus, quæ semper injusta atque turpia sunt.
Ergo Principatui detrahenda invidia, & speciosus legibusque &
amicus & conformis titulus querendus. Quomodo hoc fieri po-
terat, nisi civile Magistratus nomen haberetur? Consul à libera
Republica amatur, omnibusque lubentibus & volentibus rerum
summæ præest. Quod igitur felix faustumque sit, Augustus mu-
nia omnia & jura Imperii sibi vindicat, frangit atque flectit ea,
quæ sibi ad Imperium grassanti obstant, non ut Rex, qui solus ar-
biter rerum, sed ut Consul, qui legibus omnibus solutus est.
Accedit quòd summum illum honorem ad Senatores sæpè quidem
transferebat, sed sine potestate. Digna est illa calliditas, quæ
hoc loco penitus introspeciat. Cum septimum esset Consul,
orationem in Senatu habuit de Imperio deponendo, reddendaque
Republica, quasi fessus laboribus, & invidiæ singulare Imperium
comitanti impar. Quis autem hujus artis finis? scilicet ut incita-
ret homines ad offerenda ea, quæ per modestiam ipse videbatur sub-
terfugere, & non modò vim Imperii ipsam in se traheret, sed artifi-
ciosâ Tyrannidis declinatione ipsum jus legitimum impe-
randi totumque ἀξιώμα justâ legitimâque ratione adepti
Principatus consequeretur. Vid. *Dion.* Accedit simulachrum
Democraticum sub Tribunitiâ potestate. Populus Dictaturam
ei offerebat; hoc invidiosum fastigium constantissimè vitabat.
Tribu-

L. 53.

Tribunitiam agere vult personam, ut sub specie tuendæ Plebis Monarchicum Regimen strueret. Atque ita traductio semel ab Augusto ad arcanum Dominationis hoc munere, secuti Principes per multa secula id consilium imitati, ut non modo sibi ipsis sumserint hoc nomen, sed & suos successores hoc veluti caractere Principalis honoris insigniverint.

Dum itaque imago antiquitatis singulari artificiò, & simulachra libertatis repræsentantur, non statim in promptu fuit cuivis, de conversò Romanæ Republicæ statu judicare. Certè non in corticibus nominum hæere, sed nucleum rerum ipsarum penetrare debemus. Tacitus ubique vim & nomen opponere solet: *Imaginem retinendi donandiq; Armeniam penes Romanos fuisse, vim penes Parthos. Idem: Honorem Imperii penes Titianum, vim ac potestatem penes Proculum Præfectum. Sueton. vim & speciem conjungit, dum ait: Principatum, quamvis nec occupare confestim, neque agere dubitasset, & statione militum, hoc est, vi & specie denominationis assumptâ, diu tamen recusavit impudentissimò animò.*

L. 15. Ann.

L. 2. H.

Tiber.

Nunc de jure Populi, de jure Senatûs vanæ sunt disputationes, dum in unum omnia pridem cessere. Sæpiùs adhuc solent pelliciendis hominum mentibus, dissimulandisq; altioribus propositis simulachra libertatis adhibere Principes: cum ipsis tamen una sit propositi ratio, tueri jus ac Majestatem sui loci, summumq; rerum judicium sibi vindicare sine lociò, sine auctore.

Sed ad Augustum redeo: singulos hominum ordines demereri, sibiq; conciliare studebat. Benevolentia equidem maximum Imperantium robur est; quæ tamen in novò statu præprimis observari solet, ne quis eòdem indelectetur. Hic prudentiam Augusti satis mirari nequeo: Milites, qui robustissimam Imperii partem constituebant, donis præmiisq; largè distributis, præsertim post victorias, facilè devinxit: Populo singulare delinimentum adhibuit ex annonæ ubertate: Dulcedine otii omnes pellexit. Corpus enim Republicæ tot annorum motibus quassatum, jam nullâ re magis delectabatur quàm pace, sub his artibus animos civium non sibi conciliavit modò, sed & obligavit, ut facilè nunc illa munia pariter & jura ad se traheret Augustus.

Nimis

Nimis autem durè illi philosophantur, qui perpetuâ Tyrannidis notâ Augusti Imperium traducunt. Nam quod de proseriptione præstantissimorum virorum dicitur, vix in fatali Imperii mutatione invenit locum; præsertim quoniam maxima civitatis pars hõc novò statu delectabatur. Neque diffitebitur quisquam Rempublicam non aliò modò conservari potuisse, nisi ad unum summa rerum perveniret. Et nota est ejus consultatio, quâ statim post oppressum Antonium de reddendâ Republicâ seu pristinâ libertate cogitavit, adhibitis duobus præclarissimis viris M. Agrippâ, & C. Mæcenate, quorum diversis rationibus probè expensis, acquievit in hujus consiliò, ut scilicet Monarchia strueretur. Præterea Deus ad salutem Reipublicæ omnia direxit: grassabatur Augustus initiò nimiâ licentiâ, postea se totum civibus dedit, utilitati publicæ diligentissimè serviens. Distingvenda igitur accuratè sunt, quæ ad Reipublicæ dispositionem & firmitatem spectant, ab iis, quæ ex consiliò disponentis cum injustitiâ atque inæqvitate conjuncta sunt.

Non abs re foret subsequentiũ Principum artes & facta examinare. Mihi autem non licet modum dissertationis excedere. Itaque sufficiet hoc propositum exemplum Principatũ Romani.

Cæterum ab eò tempore, quò Romanum Imperium suos titulos in Germaniam intulit, non unò modò illud administratum est. Nonnulli Imperatores infinitam Dominationem sibi destinabant: alii civilem conditionis humanæ morem in summâ potestate interpretandâ, rectioris propositi ducebant. Imò neque uni semper eadem administrandi ratio fuit. Ne de jure successionis, aut electionis quicquam dicam. Hodiè & Cæsari prærogativa, & Statibus libertas concedenda est. ut adeò medius inter Monarchiam & Aristocratiam, & ex utrâque mixtus oriatur status. Fortè non altiùs inqvirendum erat. nimis enim curiosi sunt, qui, nescio, quò animi pruritu, disputant: utrum in hâc mixturâ Monarchia, an Aristocratia prævaleat.
Sed hæc hæc hactenùs.

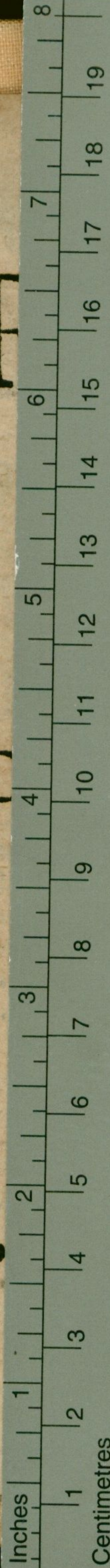
✓
00 A 6436

ULB Halle 3
004 931 300

KD 18

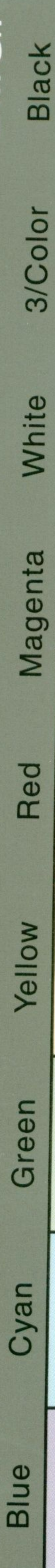

B.I.G.

Farbkarte #13

96

TIA
ANNI
US,

M. A.
im Academiâ

DE
reclarissimô
RISTOPHORO

NNO,
sophicæ Adjunctô
mô,

PRÆCEPTORE
onorandô
it

S W J X D J B /
isn.
DC. LXXI.
Horis antemeridianis.

RGÆ,
CKEL II, Acad. Typogr.

